

Black Box is burning

av Hanne Frostad Håkonsen

KRITIKK: *Contemporary dancing* røsker tak i tradisjonelle begreper og konfronterer oss med det ikke fremmede spørsmålet ”hva er dans?” Hanne Frostad Håkonsen oppsummerer Oslo Internasjonale Teaterfestival.

Publisert: 24.04.14

Oslo Internasjonale Teaterfestival satset vågalt i år og viet sin ti dager lange festival til dansen.

Gammel diskurs i ny drakt?

Den årlige festivalen på Black Box Teater ble avsluttet i mars, og har

vokst seg stor siden oppstarten i 2009. Med hele atten forestillinger, tre kunstnersamtaler og filmvisningen ”Paris is Burning” stod det ikke på utvalg og variasjon. Oslo Internasjonale Teaterfestival relanserte seg under nettopp betegnelsen *teaterfestival* i fjor. Med *Contemporary dancing* vil den påpeke at skillet mellom teater og dans ikke er så viktig. Målet er å ”ikke skille mellom formene, mellom former i det hele tatt, men heller søke mot å oppløse dem, undergrave etablerte kategorier og begreper og hele tiden lete etter nye former, nye begreper, nye navn”, skriver festivalsjef Jon Refsdal Moe i programmet. Festivalen utfordrer det statiske begrepet *contemporary dance* ved å omgjøre det til et aktivt og dynamisk verb: *contemporary dancing*. Gjennom å sette spørsmålsteget bak hva dans er og kan være, prøver de å innlemme publikum i en dansediskurs som er langt fra ny eller ukomplisert.

Kontekstuell definisjon

I den danseriske samtalen ”Konseptuelt hamskifte?”, et initiativ fra Danseinformasjonen arrangert i samarbeid med Black Box Teater, møtte Sidsel Pape et knippe koreografer til diskusjon. De antydte at det er det kulturpolitiske aspektet ved scenekunsten som tvinger frem en definisjonsforklaring – mer enn feltet selv. Institusjonenes rolle, og makt, var imidlertid knapt nevnt. Jeg kan ikke annet enn å lete i arkivet etter fjorårets debatt i forbindelse med CODA-festivalen (Oslo International Dance Festival) der Venke Marie Sortlands kommentar på Scenekunst.no stilte spørsmål ved CODAs definisjon av norsk samtidsdans, og hva og hvem som var verdig en plass på festivalprogrammet. Festivalsjef Lise Nordal svarte blant annet på kritikken med at programmeringen handler om nettverk og om å ikke trække i andres kunstnerbed.

Black Box Teater og deres *Contemporary dancing* forholder seg naivt og nysgjerrig til dans som uttrykksform, samtidig som institusjonen følger strømningene i scenekunstheltet i og utenfor Norges grenser. Teatret har sin profil og programmerer scenekunst i ordets brede forstand. Dermed settes det muligens i en mindre betent stilling enn i dansens eget hus når Black Box inviterer til dansefestival. Det kan virke som om Black Box Teater har større spillerom, da målet ikke er å fremme det de anser som dans, men scenekunst hvis formspråk kan minne om dansens. Er *Contemporary dancing* så med på å åpne øynene våre for hva dans er og kan være, eller bekrefter festivalen bare samtidsdansens ulike uttrykk og splittede institusjonstilhørighet nok en gang?

Internasjonal bredde

Vi er kanskje et beskjedent knippe mennesker samlet på dansefestivalen i Marstrandgata, men programmeringen er alt annet enn lavmælt. Den New York-baserte koreografen Trajal Harell viser en hel serie tankevekkende og eksplosive arbeider med tittelen *Twenty Looks or Paris is Burning at The Judson Church*. Teatersjef Jon Refsdal Moe forteller under en av de kunstneriske samtalene at festivalen ble bygget rundt Harells arbeider, nettopp

Cecilia Bengolea, François Chaignaud, Marlene Monteiro Freitas, Trajal Harrell: (M)imosa / *Twenty Looks or Paris is Burning at The Judson Church (M)*

Oslo Internasjonale Teaterfestival
Contemporary dancing
Black Box Teater 13.-23. mars
2014

Fiksdal/Becker: HOODS
Marco Berrettini (DE): iFeel2
Mette Edvardsen: No Title
Cecilia Bengolea, François Chaignaud, Marlene Monteiro Freitas, Trajal Harrell: (M)imosa / *Twenty Looks or Paris is Burning at The Judson Church (M)*
Trajal Harrell (US): *Twenty Looks or Paris is Burning at The Judson Church (XS)*
Mårten Spångberg: ”La substans, word by word”

Ytterligere forestillingsinfo her.

RELATERTE ARTIKLER

Stipender til dansekritikk

Rammer og spillerom

Tåkehavets ryttere

Sårbar samdans i teppeland

Mektige Bolsjoj

Omsluttende koreografi

Begrenset vingespenn

Såre, sårede, sårbare landskap

Kom inn på en kopp kaffe, så skal æ fortelle dæ ei historie

fordi de er grenseoverskridende i ordets rette forstand. Stykkene vises i størrelsen XS til +, og tar alle utgangspunkt i spørsmålet: ”*what would have happened i 1963 if someone from the vogueing ball scene in Harlem had come down to perform alongside the early postmoderns at Judson Church?*” Det frister å trekke linjer til fjorårets teaterfestival, som hadde en skarp politisk brodd. Kjønn, seksualitet og identitet står ut som tydelige temaer i år, og til spørsmålet om hvorvidt stykkene til Harell er politiske, svarer koreografen følgende: ”for meg er det personlige politisk. Jeg ser på verden som en baby som krabber og enda ikke har lært seg å gå”.

Harell presiserer på sin side at selv om stykkene hans tar opp i seg vogueing, prøver han verken å etterlikne eller representere denne sjangeren. ”Vogueing er en sosial performance, og er verken kunst eller dans, men noe helt eget”, forteller han, ”det er på siden av det samfunnet vi lever i”. Filmvisningen ”Paris is burning” blir historietimen som bekrefter det Harell forklarer, og viser spennet mellom den post-modernistiske dansen og vogueingmiljøet.

Harells (*M*)*imosa* er særegen i sin stil. Åpne skift, dialog med publikum, sang, dans, tekst – det flertydige språket og de mange fiksjonslagene gir forestillingen en visuelt mett koreografi. En hårfin balanse mellom ironi og alvor gir forestillingen en dirrende nerve, med rom for latter og stillhet. Danseren Cecilia Bengoleas tolkning av Kate Bush’ musikkvideo *Wuthering Heights* kommer som pangavslutning etter nærmere to og en halv time. Uforutsigbar dramaturgi og en nær relasjon til publikum åpner opp for en forståelse av all bevegelse som koreografi.

Den sosiale dansen

Dans som kulturelt, spirituelt og fremfor alt sosialt fenomen settes under lupen i mange av festivalens forestillinger. Som publikummer gir jeg ofte slipp på min tradisjonelle mottakerrolle, og er i flere anledninger fysisk innlemmet i forestillingsøyeblikket. I den tyske danseren og koreografen Juli Reinartz’ *We are not in this together yet* blir publikum invitert inn i en iscenesatt konsertarena, og kan drikke øl og stagedive fra scenen i løpet av forestillingen. Reinartz bruker punkmusikken til å utforske bevegelsen hos begge parter i en konsert: bandet og tilskueren. Kraften og driven, som betegner den i sin tid revolusjonære sjangeren, forsvinner i et lydbilde med lavt volum. Den intense og suggererende opplevelsen av å være på konsert, stopper hos Reinartz ved scenekanten.

Skillet mellom aktør og publikum opphører derimot for alvor i Ingrid Fiksdals *Hoods*, der publikum kles opp i kostymer identiske med utøvernes. Jeg føler meg frigjort som tilskuer i det mørke, sceniske landskapet hvor kroppene beveger seg side om side. Det kultiske aspektet i koreografien skaper både frykt og interesse på samme tid, og musikken intensiverer opplevelsen av noe rituelt og repetitivt. Publikums bevegelse blir en sentral del av stykket, og *Hoods* ekspanderer komposisjonsbegrepet til å handle om alle kroppenes tilstedeværelse i rommet; ikke bare utøvernes.

Tankekaos som koreografi

Den svenske koreografen Márten Spångberg problematiserer forventningene til dans og koreografi, kunst og kunstnere. I løpet av sitt fem timer lange kunstneriske foredrag ”La substans, word by word” nevnes også publikumsmassens rolle i samtidskunsten. Han mener at mens kunsten er blitt nymoderne, henger publikum igjen i det nittende århundret. Hvordan kan en da legge til rette for dialog i en teatral kontekst? Selv velger Spångberg å plassere publikum på filttepper i foajeen på Black Box Teater, hvor han deler sine tanker og refleksjoner med de oppmøtte. Spångberg peker på teaterets tradisjonelle samfunnsrolle som oppdragende institusjon, hvis ansvar er å få folk til å se seg selv i en større sammenheng. Han løfter opp spørsmål om hvordan publikum kan gå fra å være en kollektiv masse til individuelt tenkende mennesker i teateret. De neste timene utfordrer han oss til å være ensomme – sammen med hverandre.

Mannen, som med boken ”Spangbergianism” (2011) grunnla sin egen isme, har en inngang til eksistensielle temaer, som oppleves både nytenkende og spennende. Han er en språklig mester som dekonstruerer begreper samtidig som han etablerer nye. Ispedd morsomme historier om James Bond og apokalypse (!) setter han festivalens *Contemporary dancing* i en langt bredere kontekst enn

forholdet mellom dans og andre uttrykksformer. En koreograf, hvis to mål kan konsentreres ned til ambisjonen om å forandre verden, setter spørsmålsteget ved dansen autonomi så vel som meningen med livet. Eksisterer det dans som er ingenting? spør Spångberg. Ingen svarer.

Friskt pust

”Oslo. You are the new Berlin, I’ve heard” sier Erika Cederqvist, en av kunstnerne bak *A kiss me production*. Kompaniet startet hun sammen med Julie Solberg i etterkant av studier ved Kunsthøyskolen i Amsterdam. De er viet én kveld på Black Box Teater, og fyller Lille Scene til randen. ”Thinking no longer means anymore than checking each moment whether one can indeed think” er tittelen på forestillingen som understreker menneskets latente latskap. Gjennom en rekke live-forsøk studerer og spør de om menneskets revolusjonære kraft eksisterer. Hva gjør jeg for å forandre verden? Svaret er ikke å finne hos 70-tallets radikale, skal vi tro kompaniet.

Fremvisning av torturrenskaper, vold og blotting avløses av harmoniske toner spilt av en dresskledd musiker med fiolin. Stykket tar opp livets store spørsmål og kommuniserer på en humoristisk og lettsindig måte. Grep som karikerte roller, en tydelig fiksjon og tekst knytter an til en teatral form, mens festivalkonteksten antyder stykkets relevans til dansen. *A kiss me production* er et friskt pust blant de mer etablerte kompaniene i festivalprogrammet, og kunne med hell blitt tildelt flere forestillinger på festivalprogrammet.

Ord som bevegelse

Marco Berrettini, som har bakgrunn som diskodanser, forteller at hans tidligere arbeider er blitt definert som ”dansen” fordi de inneholdt tekst. I sitt stykke ”iFeel2”, som vises under festivalen, er det den fremtredende kvinnevokalen i musikken som formidler ordene. Selv om verkene inneholder tekst, er det dans han skaper og identifiserer seg med. ”Stykkene mine baserer seg på regler og teknikker hentet fra dansen”, forteller han under en ”after talk”. Berrettinis ”iFeel2” er en intens og repetitiv koreografi, som i følge festivalprogrammet kan sees som en ”eksistensiell oppvarming”. Det er nærmest utholdelig å sitte rolig på stolsetet og observere det gjentakende mønsteret i duetten mellom de to danserne, som tilsynelatende vil fortsette i et monotont landskap helt til forestillingen slutter. Tanker og følelser settes i bevegelse, men om det er frustrasjonen eller fascinasjonen som sitter fast i ettertid er jeg usikker på.

Mette Edvardsen på sin side snakker ord som bevegelse. Hun forteller i kunstnersamtalen i etterkant av stykket *No Title*, at hun ser koreografi som å skrive i tid og rom. Edvardsen skiller ikke tekst fra bevegelse – verken i prosessen eller det ferdige forestillingsmaterialet. *No Title* er en etterfølger av forestillingen *Black*, og står ut som et av de virkelige høydepunktene under festivalen. I *Black* oppstod usynlige ting gjennom å navngi dem; ”plant here, water there” sa hun og skapte en illusjon om at objekter kom til syne i scenerommet. I *No Title*, som vises under *Contemporary dancing*, navngir hun alt som er; det vi ser tenker, føler og opplever i forestillingsøyeblikket. ”No” benekter dets væren. ”No floor, no walls, no ceiling. Not doing, not-not doing, not-not-not doing, doing” sier hun. Ved å se på ord som bevegelse blir språkets rolle utvidet fra meningsbærende tekst til dansende poesi.

En ikke-konklusjon

Grunnprinsipper og teknikk, så vel som utdanning og bakgrunn hos utøvere og koreografer, er muligens med på å definere dansen som nettopp det – dans. Flere av kunstnerne forteller under festivalens samtaler at de tar utgangspunkt i dansens elementære prinsipper om bevegelse i tid og rom, dermed skaper de dansekunst. Koreografibegrepet ekspanderes idet det oppstår spørsmål som hvor bevegelsen er, eller hvem som er utøvere.

Teaterhuset er fullt av forventninger, og med teatersjef Jon Refsdal Moes utsagn: ”dans er alt”, senkes takhøyden for de ulike stykkene dansekunst som vises på festivalen. Det fungerer godt. På vei til Mette Ingvartsens *The artificial nature project*, som spilles på Dansens Hus, legger jeg merke til at vignetten på skjermen til Dansens Hus stiller spørsmålet: ”hva er dans?” Klipp fra kommende forestillinger følger. Sekvensen avsluttes med: ”Vi gir deg svarene”. Jeg lurer på hvilken fasit de sitter på, for mine spørsmål om definisjonen av dans er ikke besvart. Selv ikke med etter ti dager med *Contemporary dancing* – men så var det vel heller ikke meningen.

Kilder

"CODA, en internasjonal festival?" kommentar av Venke Sortland (10.10.13)

<http://www.scenekunst.no/pub/scenekunst/main/?aid=4094>

"Publikumsrekord på CODA-festivalen" innlegg av Lise Nordal (25.10.13)

<http://www.scenekunst.no/pub/scenekunst/main/?aid=4162>

"Spangbergianism" - bok av Mårten Spångberg (2011)

http://5.9.151.155/~marten/SPANGBERGIANISM_The_BOOK.pdf

Teksten er et resultat av at Scenekunst.no og Danseinformasjonen har lyst ut fem skrivebrev til kritikk av dansekunst. Med dette ønsker vi å oppmuntre nye kritikerstemmer.

Liker 2 000

Utgiver:
Foreningen scenekunst.no

Scenekunst.no er en redaksjonelt uavhengig nettavis for profesjonell scenekunst og tilhørende kulturpolitikk. Vi følger Norsk Redaktørforenings redaktørplakat. Innlegg i kommentarfelt skal skrives under fullt navn. Scenekunst.no er medlem av Norsk Tidsskriftforening og er støttet av Norsk kulturfond.

Redaktør:
Hild Borchgrevink, hildATscenekunst.no, tlf. 47414701

Redaksjon:
Chris Erichsen, Anette Therese Pettersen
redaksjonATscenekunst.no

STILLINGSANNONSER
Vil du annonsere en stilling på Scenekunst.no?
Kontakt Mediabyggeriet ved Sture Bjørseth, tlf. +47 95436031 eller
annonser@scenekunst.no